

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2022/67
Toplantı Tarihi/Sayısı : 28.12.2023/40
Karar Numarası : 2023/1157
Başvuran : M. A.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Eskişehir L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın bulunduğu Eskişehir L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yaşadığı iddia edilen hak ihlallerine ilişkindir.

II.İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. 28/12/2018 tarihinde Manisa 3. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen duruşmasına bulunduğu Kurumdan SEGBİS aracılığıyla katıldığını, duruşma sırasında Mahkeme Başkanı tarafından kendisine kaba sözler sarf edildiğini, söylenen bu sözlerin hakim in davadan çekilmesini gerektirecek sözler olduğunu, SEGBİS kayıtlarını talep etmesine rağmen kayıtların mevcut olmadığı bildirilerek kendi ifade kayıtlarının gönderildiğini, söz konusu şikayetiyle ilgili İstinaf Mahkemesi ile Yargıtay 16. Ceza Dairesine başvurduğunu fakat olumlu bir cevap alamadığını, iki yıl önce Hakimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna yazdığı dilekçeye bir buçuk yıl sonra cevap verildiğini ve dilekçesinin işleme konulmadığını,

b. Saçını kesmek için İdareden makas istediğini ancak makasın verilmediğini, başörtülü bir kadın olması sebebiyle herhangi bir kadın infaz ve koruma memurunun gözetiminde, kameranın bulunmadığı şekilde saçının kesilmesi taleplerinin reddedilerek bahçede kameranın karşısında bir mahpus tarafından saçının kesildiğini, yaşanan olayın rencide edici olduğunu iddia etmektedir.

3. Muhatap Eskişehir L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Başvuranın saç kesimine ait belirttiği hususlarla ilgili yazılı bir talebi bulunmadığı,

b. Kurumda saç kesim işlemlerinin Kurum İdaresi tarafından belirlenen günlerde görevli memur ve İç Hizmetler Biriminde çalışan mahpuslar tarafından koğuşun ortak kullanım alanında veya hava durumuna bağlı olarak koğuşun havalandırma bahçesinde yapıldığı, koğuşun ortak kullanım alanlarında ve havalandırma bahçelerinde kameranın bulunduğu, mahpusların saç kesim işlemlerinin aksatılmadan, insan onuru rencide edilmeden Kurum İdaresi tarafından takip edildiği, Kurumda yapılan tüm iş ve işlemlerin mevzuat hükümleri doğrultusunda yapıldığı belirtilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

a. Başvurusunda yer alan iddiaları yinelediğini,

b. Kurumda kendi iradesiyle karar verebileceği konularda insani ve dini değerlerine müdahale edilmeden yaşamak istediğini, saç kesim işleminin kameranın bulunduğu bahçe bölümünde yapılması sebebiyle bazı mahpusların saçını kestirmekten vazgeçtiğini, yalnızca koğuş ve banyolarda kameranın bulunmadığını, koğuştan çıkamayacak durumda olan mahpusların da bir şekilde bahçeye gelmeleri sağlanarak saç kesim işleminin yapıldığını, Kurumun kurallarına müdahale etme gibi bir niyeti olmadığını, dini değerlerine saygı gösterilmemesi sebebiyle üzüntü duyduğunu belirterek insani bir muamele görme talebinde bulunduğunu belirtmektedir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'inci maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kurumun görevleri şunlardır: ... (i) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek ..."

7. 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir.

(8) 9'uncu maddenin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında yapılan başvurular hakkında da bu madde hükümleri uygulanır."

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Başvuru konusu teşkil etmeyecek işlem ve kararlar*" başlıklı 40'inci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(4) Yasama ve yargı yetkilerinin kullanılmasına ilişkin işlemler, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler başvurunun konusu olamaz. (...)" hükmü yer almaktadır.

9. Mezkûr Yönetmelik'in "*Ön incelemenin yapılması*" başlıklı 48'inci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; ... ç) Yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarınca karara bağlanmış uyuşmazlıklara ilişkin olup olmadığı, ... yönlerinden incelenir. "

10. Mezkûr Yönetmelik'in "*Karar Türleri*" başlıklı 65'inci maddesi şöyledir:

"(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir. "

11. Mezkûr Yönetmelik'in "*Gerekçeli kabul edilmezlik kararı*" başlıklı 67'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın

kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.

(2) Ön inceleme aşamasında incelenabilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48 inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

12. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendine göre “Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek” Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu kapsamda başvuranın, iddia ve talepleri konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile birlikte incelenip değerlendirilmiştir.

13. Cezaevlerinde özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin, tutuldukları alanların devletin kontrolü altındaki özel alanlar olması, devletin hem bu kurumda bulunanların güvenliklerinin korunması hem de düzen ve disiplini tesis etme yükümlülüğünün bulunmasının sonucu olarak bu kişilerin sosyal ilişkilerinin ve dış dünya ile iletişimlerinin sınırlandırılması kaçınılmaz olacaktır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) göre, suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi cezaevinde güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir makul gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip oldukları haklar sınırlanabilmektedir (AİHM, *Silver ve Diğerleri/Birleşik Krallık*, B. No: 5947/72, 6205/73, 7052/75, 7061/75, 7107/75, 7113/75, 7136/75, 25/3/1983).

14. Anayasa'nın 17'nci maddesinde herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmış; üçüncü fıkrasında da kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağı, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır (AYM, *Cezmi Demir ve diğerleri*, B. No: 2013/293, 17/7/2014, para. 80).

15. Tutulma koşulları, tutulanlara yapılan uygulamalar, ayrımcı davranışlar, devlet görevlileri tarafından sarf edilen hakaretamiz ifadeler, kişiye normal olmayan bazı şeyleri yedirme, içirme gibi muameleler kötü muamele olarak ortaya çıkabilir (AYM, *Cezmi Demir ve diğerleri*, para. 90). Mahpuslar, Anayasa'nın 19'uncu maddesi kapsamında hukuka uygun olarak kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkından mahrum bırakılabilirken (AYM, *İbrahim Uysal*, B. No: 2014/1711, 23/7/2014, para. 29-33) genel olarak Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) ortak alanı kapsamında kalan diğer temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Bununla birlikte ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi ceza infaz kurumunda güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir, makul gerekliliklerin olması durumunda sahip olunan haklar sınırlanabilir. Dolayısıyla verilen bir mahkûmiyet veya tutuklama kararının infazında mahkûmlar veya tutuklular için sağlanacak şartlar insan onuruna saygıyı koruyacak nitelikte olmalıdır (AYM, *Turan Günana*, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, para. 35, 36).

16. Her türlü muamele, AİHS'in 3'üncü maddesi anlamında kötü muamele kapsamına girmemektedir. AİHM ve Anayasa Mahkemesi (AYM), muamelenin 3'üncü madde kapsamına girebilmesi için belirli bir asgari şiddet düzeyine ulaşması gerektiğini belirtmektedir. Asgari şiddet düzeyinin her somut olayda ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir. Belirli bir durumda failin veya mağdurun durumu dikkate alınarak asgari eşige

ulaşmadığı tespit edilebilecek bir muamele benzer bir durumda yine aynı açılardan değerlendirilmesi neticesinde somut olayın koşullarında asgari eşiği geçtiği yönde değerlendirilebilir.

17. AİHM'e göre infazın yöntemi ve infaz sürecindeki davranışların mahpusları özgürlükten mahrum kalmanın doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntılı veya eziyetli bir duruma sokmaması gerekir. Ceza infaz kurumunda tutulmanın pratik gerekleri çerçevesinde mahpusların sağlık ve esenlikleri gibi hususların yeterli bir şekilde güvence altına alınması ve onlara gerekli tıbbi yardım sağlanması da insan onuruna yakışır şartların sağlanması için gereklidir (AİHM, *Piechowicz/Polonya*, B. No: 20071/07, 17/4/2012, para. 162).

18. 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in "Hükümlülerin temizliği" başlıklı 94'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlülerin kişisel bakım ve temizliklerinin sağlanmasına yönelik tedbirler kurum idaresince alınır. (2) Hükümlülerin barındırıldıkları odalarda gerekli sağlık ve hijyen kurallarına uymaları özendirilir. (3) Hükümlülerin, kurum olanakları ölçüsünde kısa aralıklarla yıkanmaları sağlanır. (4) Hükümlülerin, toplum içinde alışılmıştın dışında saç, bıyık ve sakal uzatmalarına izin verilmez. (5) Hükümlülerin kişisel bakım ve temizliklerinin sağlanmasına ilişkin esas ve usuller kurum iç yönergesinde düzenlenir."

19. Başvuranın Manisa 3. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen duruşmasında Mahkeme Başkanının kendisine yönelik olarak kaba sözlerle ilgili şikayetini İstinaf Mahkemesi ile Yargıtay 16. Ceza Dairesine bildirdiğini fakat olumlu bir cevap alamadığını, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun dilekçesini işleme koymadığı iddiaları ile ilgili olarak; başvuranın mezkûr iddialarının Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 40'ıncı maddesi kapsamında başvuru konusu teşkil etmeyecek işlemler arasında yer aldığı, inceleme şartlarını taşımayan iddiaların kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

20. Başvuranın saçını kesmek için makas talebinin reddedildiği, saç kesim işleminin kameranın olmadığı bir yerde yapılması talebinin kabul edilmediği iddiasına yönelik olarak; muhatap Kurumdan gelen cevabi yazıda başvuranın bu yönde bir dilekçesi bulunmadığı ifade edilmiştir. Başvuran tarafından gönderilen cevabi yazıda; saçını kesmesi için makas talebi ve saç kesiminin kameranın olmadığı alanda yapılmasına ilişkin muhatap Kuruma verilen dilekçe örneği gönderilmemiş ya da dilekçe verildiğine ilişkin bir iddia öne sürülmemiştir. Muhatap tarafından saç kesim işlemlerinin Kurum İdaresi tarafından belirlenen günlerde görevli memurlar ve çalışan mahpuslar tarafından koğuşlarda gerçekleştirildiği, saç kesimi yaptırmak isteyen mahpusların söz konusu hizmetten faydalandığı belirtilmiştir. Dolayısıyla somut olayda, başvuranın anılan taleplerine yönelik muhatap Kuruma verilen bir dilekçesinin olmadığı anlaşılmış ve hak ihlaline varan bir uygulama yapılmadığı değerlendirilmiştir.

21. Sonuç olarak ceza infaz kurumundaki tutulma koşulları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, başvurudaki iddialar kapsamında hak ihlaline varan bir uygulama bulunmadığı, 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

28/12/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŐ
ye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
ye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
ye

e-imzalıdır

nal SADE
ye